

Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
Навчально-науковий інститут психології та соціального захисту

ОСОБИСТІТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Матеріали
Х Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Львів, 21 травня 2021 р.

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 18 травня 2021 року, протокол № 6.

Рецензенти:

Ковальчук Зоряна Ярославівна – доктор психологічних наук, професор;
Повстин Оксана Вікторівна – доктор педагогічних наук, доцент.

Особистість в екстремальних умовах : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (21 травня 2021 р., м. Львів).
Львів, 2021. 216 с.

Редакційна колегія:

доктор психологічних наук, доцент **Сірко Р. І.**;
доктор педагогічних наук, професор **Козяр М. М.**;
доктор педагогічних наук, професор **Литвин А. В.**;
доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник **Руденко Л. А.**;
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник **Вдович С. М.** (упорядник);
кандидат педагогічних наук, доцент **Цюприк А. Я.**;
кандидат психологічних наук **Стельмах О. В.**;
Кандидат психологічних наук **Вавринів О. С.**

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції розглядаються психологічні особливості діяльності особистості в екстремальних умовах, психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців до професійної діяльності, сучасний стан і перспективи психологічного супроводу особистості, яка перебуває в екстремальних умовах, міждисциплінарні гуманітарні аспекти підготовки та діяльності особистості в екстремальних умовах.

Для науковців у галузі психології та педагогіки, психологів-практиків і педагогів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, аспірантів, ад'юнктів, докторантів.

Матеріали подано в авторській редакції.

Зміст

Розділ 1

Психологічні особливості діяльності особистості в екстремальних умовах

Олена ВАВРИНІВ

Експериментальне дослідження професійних страхів
майбутніх рятувальників 9

Юрій ВІНТЮК

Найпоширеніші надзвичайні ситуації у повсякденності
та типові способи реагування населення на них 12

Яна ВІХЛЯЄВА

Особливості використання психологічного дебрифінгу
в екстремальних умовах 16

Мар'яна ГАЛАБУРДА, Олена КРИВОПИШИНА

Соціальний інтерес у формуванні життєвого стилю 20

Віктор ГУРСЬКИЙ, Сергій ТЕСЛЕНКО

Психологічна готовність правоохоронця до служби
в екстремальних умовах праці 23

Олег ЗАРІЧАНСЬКИЙ, Михайло ЛЕЛЮК

Використання досвіду США в підвищенні психологічної
стресостійкості військовослужбовців підрозділів
сухопутних військ Збройних Сил України 25

Ірина КАЗАНЧУК, Аліна КОТЕЛЕВЕЦЬ

Організаційно-правові форми протидії дитячому булінгу
в освітньому процесі в Україні 29

Сергій КОСТЮЧКОВ

Нейрокогнітивний хакінг як психологічний чинник
розвитку беллумафобії в населених пунктах України,
близьких до зони бойових дій 33

Олена КРИВОПИШИНА, Євген ПОРЯДІН

Феномен пробачення як психологічний ресурс
подолання життєвих ускладнень 37

<i>Руслана ПОДОЛЬНА,</i> <i>науковий керівник – Олена ЗОЛОТЬКО</i>	
Шляхи подолання явища торгівлі людьми в Україні	41
<i>Станіслав ПОНОМАРЕНКО,</i> <i>науковий керівник – Світлана СОВГІРА</i>	
Ризик як необхідний елемент професійної діяльності рятувальників	43
<i>Тетяна ПУРАС,</i> <i>науковий керівник – Олена ЗОЛОТЬКО</i>	
Особистість і проблема насильства в Україні	47
<i>Вікторія РОМАШЕНКО, Роман ЯКОВЛЕВ</i>	
Психічна стійкість працівника поліції як основа готовності до службової діяльності в екстремальних ситуаціях	51
<i>Володимир СЛОБОДЯНИК, Роксолана СІРКО,</i> <i>Юлія ШЕВЕЛЄВА</i>	
Теоретичний аналіз наукового поняття самозбережувальна поведінка майбутніх фахівців ризиконебезпечних професій	54
<i>Каріна ЧМІЛЬ, Оксана СТЕЛЬМАХ</i>	
Соціально-психологічні передумови формування віктимної поведінки у жінок	57
<i>Роман ЯРЕМКО</i>	
Емпіричне дослідження мотивації вибору професії майбутніми рятувальниками	61

Розділ 2

Психолого-педагогічні аспекти підготовки фахівців до професійної діяльності

<i>Ілля БЄЛІКОВ,</i> <i>науковий керівник – Василь ЯГУПОВ</i>	
Компоненти організаційної компетентності фахівців із фізичної культури і спорту Збройних Сил України	63
<i>Вікторія БОДНАРЧУК,</i> <i>науковий керівник – Лариса РУДЕНКО</i>	
До проблеми формування професійно і соціально важливих якостей майбутніх фахівців цивільного захисту	67

<i>Петро БОЙЧУК</i>	
Наукова та професійна активність педагогічного працівника в нормативно-правовій площині закладу вищої освіти	70
<i>Наталія БОРБИЧ</i>	
Науково-дослідна робота студентів як засіб формування конкурентоспроможного фахівця на ринку освітніх послуг	74
<i>Руслана ВАВРИК</i>	
Морально-психологічна підготовка майбутнього військового диригента	77
<i>Світлана ВДОВИЧ</i>	
Формування навичок професійного спілкування у майбутніх психологів	81
<i>Юрій ВІНТЮК</i>	
Особливості викладання дисципліни «Психологія надзвичайних ситуацій» студентам-психологам	83
<i>Катерина ГОРІЛА, Неля ВОВК</i>	
Мотиваційна складова професійної підготовки курсанток – майбутніх офіцерів Державної служби України з надзвичайних ситуацій	87
<i>Ольга ЗАВЕРУХА</i>	
Соціально-психологічний аналіз проблеми професійної самореалізації в науковій літературі	93
<i>Віктор КОВАЛЕНКО, Олена БУРАКОВА</i>	
Методи підвищення стресостійкості під час вогневого контакту в працівників Національної поліції України	95
<i>Мирослав КОВАЛЬ</i>	
Компоненти інформаційно-освітнього середовища Львівського державного університету безпеки життєдіяльності	98
<i>Тетяна КОНІВІЦЬКА</i>	
Риторична складова професійної підготовки студентів-психологів у закладі вищої освіти	103
<i>Андрій ЛИТВИН</i>	
Формування психологічної готовності майбутніх фахівців ДСНС	106

<i>Христина ЛЮТА,</i> <i>науковий керівник – Лариса РУДЕНКО</i>	
Актуалізація дослідження мотивації до професійної діяльності жінок-військовослужбовців	110
<i>Олег МАРТИНІВ, Оксана ШУКАТКА</i>	
Використання технологічного підходу в навчально-виховному процесі з фізичного виховання закладів вищої освіти	112
<i>Сергій МАРЧУК, Ірина КОВАЛЬЧУК</i>	
Формування науково-дослідницької компетентності майбутніх учителів засобами педагогічного гуртка	114
<i>Сергій МАРЧУК, Ірина ЧЕМЕРИС</i>	
Формування соціально-педагогічної компетентності майбутніх учителів початкових класів	118
<i>Тетяна МАТВІЙЧУК</i>	
Особливості використання методу аналізу ситуацій у підготовці фахівців до професійної діяльності	122
<i>Дар'я МІЛЮТІНА, Ксенія БЕРЕЗЯК</i>	
Психологічні особливості когнітивної гнучкості та стресостійкості курсантів	126
<i>Олена ПУШ</i>	
Організація практичної підготовки студентів педагогічного коледжу в дистанційному режимі	129
<i>Микола ФОМИЧ, Анна ГРИГОРЕНКО</i>	
Психологічні особливості розвитку мотиваційного компонента пізнавальної активності пожежних-рятувальників	133

Розділ 3

Сучасний стан і перспективи психологічного супроводу особистості, яка перебуває в екстремальних умовах

<i>Оксана БАБИЧ, науковий керівник – Алла НЕУРОВА</i>	
Психологічні особливості морально-психологічного стану особового складу під час дій підрозділу в оточенні	136

Оксана БАБІЧ, Дмитро КОРШЕВНЮК, Євген САСЬКО, Вероніка ГАРАЗДОВСЬКА	
Підхід до оцінювання характеристик особистості з урахуванням типів емоційного реагування	140
Лілія ГАЧАК-ВЕЛИЧКО	
Проблеми девіантної поведінки неповнолітніх в Україні	143
Наталія КАЛЬКА, Галина ОДИНЦОВА	
Основні підходи до роботи зі сновидіннями осіб, що пережили травматичні події	145
Олександр КУЦІЙ	
Організаційна (корпоративна) культура у відомствах України із завданнями в екстремальних умовах діяльності	148
Алла НЕУРОВА, Євгеній ВІДНІЧУК	
Організація психологічної допомоги військовослужбовцям щодо збереження психічного здоров'я: досвід США, Ізраїлю, Грузії (аналітичний огляд літератури)	153
Алла НЕУРОВА, Валерій ЛЯШЕНКО	
Психологічний супровід військовослужбовців у екстремальних умовах служби	157
Андрій РОМАНИШИН, Юрій СУСОЛ	
Вплив участі військовослужбовців у бойових діях на їх сім'ї	160
Вікторія РОМАШЕНКО, Олексій БОЯРЧЕНКО	
Особливості протидії негативним психоемоційним станам у працівників правоохоронних органів	164
Лариса РУДЕНКО	
До проблеми модернізації професійної підготовки психологів у закладах вищої освіти	167
Антонія-Юлія СОХА, Андрій ЛИТВИН	
Теоретичний аналіз проблеми алекситимії у студентів	171

Розділ 4

Міждисциплінарні гуманітарні аспекти підготовки та діяльності особистості в екстремальних умовах

Наталія АФАНАСЬЄВА

Особливості копінг-стратегій рятувальників з різними типами акцентуацій характеру 176

Ксенія БЕРЕЗЯК, Галина СОЛДАТ

Особливості резилентності та життєстійкості в юнацькому віці ... 179

Маріанна БУЖАНСЬКА

Роль навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності й охорона праці» у формуванні життєво необхідних компетентностей особистості 183

Ольга ГОРНОСТАЄВА,

науковий керівник – Ганна КРАВЧЕНКО

Міждисциплінарні гуманітарні аспекти особистісно-професійного розвитку компетентності інженерів-педагогів автотранспортного профілю 185

Юрій ПРИХОДЬКО

Трансформація особистості як системи: еволюція, дисипація 188

Руслана САЙЧУК, Неля ВОВК

Гендерні стереотипи та їх вплив на професійну самореалізацію працівників органів і підрозділів ДСНС України 193

Євген ТАТАРІНОВ

Психологічний зміст професійного розвитку фахівців екстремального профілю 198

Дмитро УСОВ

Проблеми формування толерантних відносин у глобальному інформаційному суспільстві 202

Анастасія ХОМЕНКО, Неоніла ПАРТИКО

Особливості впливу мікросоціального середовища на розвиток здібностей молодшого школяра в умовах карантину 205

Наші автори 209

3. Бандурка О. М., Венедиктов В. С., Тімченко О. В., Христенко В. С. Екстремальна юридична психологія в діяльності персоналу органів внутрішніх справ України: наук.-практ. посіб. Харків: Нац. ун-т внутр. справ, 2005. 319 с.
4. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

УДК 159.91.2.34

*Володимир СЛОБОДЯНИК, Роксолана СІРКО,
Юлія ШЕВЕЛЄВА, м. Львів*

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ НАУКОВОГО ПОНЯТТЯ САМОЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ПОВЕДІНКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ РИЗИКОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРОФЕСІЙ

Потреба в дослідженні самозбережувальної поведінки майбутніх фахівців ризиконебезпечних професій зумовлена в першу чергу проблемою пов'язаною з тим, що нагально постало питання збереження життя та здоров'я молодого покоління. Згідно статистичних даних Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) Україна відноситься до країн з високим рівнем самогубства, при цьому значна їх кількість пов'язана зі зловживанням наркотичними речовинами й алкоголем. Сьогодні вказує на те, що питанням здоров'я в основному займаються медичні служби, які орієнтовані в більшості на діагностику та лікування хвороби, в той же час профілактичним заходам, в умовах економічної та соціальної кризи в суспільстві, не приділяється достатньо уваги. Так, відсутні цілеспрямовані загальнодержавні програми щодо профілактики здорового способу життя у сім'ях, як основній ланці, де закладаються навички самозбережувальної поведінки; потребує підвищення культура здоров'язбереження особистості, яка визначається відповідальністю до власного здоров'я, відсутністю адикції, високим рівнем інформованості, про причини та наслідки захворюваності, що, в свою чергу, дає можливість вчасно звернутися до лікаря.

По-друге, проблема зумовлена недостатньою розробленістю здоров'язберігаючого навчання та виховання у закладах вищої освіти. Аналіз наукових джерел вказує на те, що в практиці підготовки майбутніх фахівців не ведеться цілеспрямованої роботи по формуванню самозбережувальної поведінки, майже відсутні спеціалізовані навчальні тренінги та курси щодо профілактики адикцій, підвищення репродуктивного здоров'я та навичок безпечного статевого життя, тощо [1].

По-третє, проблема полягає в тому, що з кожним роком підвищується рівень складності ризиконебезпечної діяльності, збільшується кількість природних катастроф та техногенних аварій в державі. Складна соціально-політична ситуація, яка пов'язана із військовими діями на сході України потребує переосмислення деяких аспектів підготовки фахівців ризиконебезпечних професій. Специфіка діяльності в особливих та екстремальних умовах, з однієї сторони, ставить підвищені вимоги до здоров'я співробітників, а, з іншої сторони, внаслідок дії широкого кола стресогенних чинників негативно впливає на їхнє здоров'я. Згідно аналізу наукової літератури кожен другий фахівець, який працює в ризиконебезпечних умовах, використовує шкідливі для організму методи розвантаження нервової системи.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що проблему самозбережувальної поведінки вивчали з різних галузей науки і практики. Вивчаються медичні і соціологічні аспекти здоров'язбережувальної поведінки (М. Амбросімова, Т. Поздєєва, Ю. Алексєєва, В. Вавілова, В. Чебан, Є. Шарапова, С.Кашуркіна, Я. Ушакова, В. Шклярчук, Н. Винник, В. Мазугін, В. Ризанкіна, Т. Шипунова, І. Бовіна, І. Гурвич, І. Журавльов), культури здоров'я та валеологічної культури (Г. Апанасенко, І.Брехман, В. Бобрицька, А. Богуш, О. Бондаренко, О. Васильєва, О. Ващенко, Г.Власюк, М. Гончаренко, В. Горащук, С. Горбунова, М. Гриньова, Г. Долинський, Н.Денисенко, О.Дубогай, Н. Кічук, С. Кириленко, Г. Кривошеєва, В. Нестиренко, С.Пясецька, С. Симоненко, С. Тищенко, Б.Шиян, І. Яковлева). Ґрунтовно розробляються аспекти формування здорового способу життя в освітніх системах (Н. Абаскалова, О. Біда, О. Калюжна, С. Кондратюк, В. Кузьменко, Ю. Лісіцін, А. Полуляк, О. Савченко, С. Свєриденко, Д.Солобчук, А. Навоян, Т. Брежнєва, В. Горищук, Г. Кривошеєва, В. Оржиховська, В. Бабич, Т. Бережна, Л.Єлькова, В. Ірхін, В. Одінцева, Г. Серікова, В. Слободяник, С. Сидорчик, Д. Сомов, Б. Долинський, С. Грімблат, Ю. Кобяком, Л. Коваль, М. Коржова, М. Носко, К. Оглоблін, М. Сентизова, Г. Соловйов, Д. Варонін, Б. Долинський, Н. Поліщук, О. Шукатка, С. Волкова, Н. Міллер, Т. Жаровцева, С. Корнієнко). Значна частина авторів зупиняється на психологічних аспектах здоров'я і самозбережувальної поведінки (Г. Апанасенко, І.Бех, Н. Бернштейн, С. Биков, В. Белов, І. Галецька, Т. Дічев, Л. Журавльова, В. Кохан, Н. Лакосіна, В. Львовчкін, С. Максименко, Г. Нікіфоров, В. Панкратов, В. Пانون, В. Розин, М. Романцов, І. Сімаєва, Т. Титаренко, Л. Шилова, А. Чабанова). Вивчається проблеми формування ціннісного ставлення

до здоров'я (О. Гаснікова, О. Єжова), ціннісної орієнтації молоді на здоровий спосіб життя (В. Бабич, Ю.Бойчук, Ю.Тайамсов, А. Торчиннов, М. Гончаренко, Ю. Драгнєв, Г. Кривошеєва, С. Лебедченко, Л. Татарнікова), психологічні детермінанти самозбережувальної поведінки (А. Деркач, Л. Лаптев, Л. Мардахаєва, В. Слободчиков), психологічне (Н. Колотій) та психічне здоров'я (Р.Сірко) [2, 3, 4].

На основі вищезазначеного можна стверджувати, що низка питань, важливих для формування самозбережувальної поведінки майбутніх фахівців ризиконебезпечних професій, залишається невирішеною і потребує детального наукового підходу із формуванням відповідних концептуальних засад.

ЛІТЕРАТУРА

1. Слободяник В. І., Сірко Р. І., Баклицький І. О., Баклицька О. П. Теоретичний аналіз формування самозбережувальної поведінки студентської молоді : *Актуальні аспекти психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України* : Матеріали V всеукраїнської науково-практичної конференції (29.11.2019). Харків, 2019. С. 92–95.
2. Сірко Р. І., Слободяник В. І. Теоретичні аспекти самозбережувальної поведінки майбутніх фахівців ризиконебезпечних професій. *Стан та перспективи розвитку педагогіки та психології в Україні та світі*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 4-5 вересня 2020 року). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. С. 140–142.
3. Сірко Р. І., Слободяник В. І. Сучасна система освіти і виховання: досвід минулого – погляд у майбутнє: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 2–3 жовтня 2020 року). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. С. 148–151.
4. Слободяник В.І., Сірко Р. І. Формування самозбережувальної поведінки у майбутніх фахівців ризиконебезпечних професій – теоретичне дослідження. *Філософсько-соціологічні та психолого-педагогічні проблеми підготовки особистості до виконання завдань в особливих умовах* (5 листопада 2020 р.) / Міністерство оборони України імені Івана Черняхівського, Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України. К.: НУОУ, 2020. С. 253–255.

Наукове видання

ОСОБИСТІТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Матеріали
X Всеукраїнської науково-практичної конференції

Літературне редагування, верстка – С. М. Вдович

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності